

Etkinlik No	6
Ders Adı	FELSEFE
Sınıf Düzeyi	10-11.Sınıf
Etkinlik Adı	ALİCE FELSEFEYLE HARİKALAR DİYARINDA
Süre	40+40
Strateji, Yöntem ve Teknikler	Soru- Cevap, Beyin Fırtınası, Görüş Geliştirme, Araştırma-İnceleme
Materyal/Araç Gereç	Alice Harikalar Diyarında kitabı, Sunum için Projeksiyon veya etkileşimli tahta, Zarf, Kağıt, Kalem, Kutu
Disiplinler arası Boyut	Edebiyat
Kazanımlar	1.Kitap analizinde bulunarak felsefe kavramları fark eder.
Hazır Bulunuşluk ve Ön Hazırlık	1.Alice harikalar diyarında kitabının öğrenciler tarafından okunması. 2.Etkinlikte kullanılacak sunum akıllı tahtaya hazırlanır. 3.Zarf ve kağıtlar öğrenci sayısına göre hazırlanır.
Öğrenme Öğretme Süreci	1.Kitap hakkında konuşmalar yapılır. Daha sonrasında kitapta geçen felsefi düşünceler öğrencilere sorularla tartışma ortamı sağlanır. 2.Öğrencilere zarf ve kağıtlar dağıtılır öğrencilerin fikirlerini kağıtlara yazıp zarfların içerisinde koymaları söylenir. Daha sonrasında zarflar öğrencilerden toplanır zarflar kutuya konulur. 3. Akıllı tahta yardımı ile Ek1 sunumu gerçekleştirilir. Sunum değerlendirilmesi yapılarak tartışma ortamı sağlanır. 4.Daha sonrasında zarflar açılarak öğrencilerin yazdıkları düşünceler okunur. Doğru tespitte bulunan öğrenciler tespit edilir.
Ölçme ve Değerlendirme	Kitap analizi yapılarak konu kapatılır
Kaynakça	Alice Harikalar Diyarında https://listelist.com/alice-harikalar-diyarindadan-felsefi-ogeler/

Ek1

Alice Harikalar Diyarında' dan 13 Felsefi Öğe

Kuantum fiziği, uzay-zaman teorisi, paralel evrenler, mükemmel tasarım, tanrı parçacığı ve evrendeki kara delikleri konuştuğumuz bir dünyada Alice'in tavşan deliğinden Harikalar Diyarı'na düşmesine kim masal diyebilir ki! Kara delik, solucan deliği veya tavşan deliği; derine, daha derine inmeye ne dersiniz? Alice, Harikalar Diyarı'na inerek aklın, mantığın, matematiğin ve felsefenin derinliklerinde dolaştı. **Lewis Carroll** mahlaslı Oxfordlu matematikçi, papaz ve fotoğrafçı **Charles Lutwidge Dodgson** da çalıştığı okulun dekanının küçük kızı **Alice Liddell** için yazdığı "Alice Harikalar Diyarında" kitabıyla tam da bunu amaçlamıştı; okuyanların tavşan deliğinden düşüp gerçeğin sınırlarından çıkarak olasılığa, "saçma"ya -kitap dünya literatüründe tür bakımından "çocuk kitabı"nın yanı sıra "edebi saçma (literary nonsense)" olarak da nitelendiriliyor-, "hayale" düşmesini... Bir çocuk kitabı olmaktan çok öte, felsefi bir metin diyebileceğimiz ve dünyada, üniversitelerin özellikle matematik ve felsefe bölümlerinde okutulan bu "ufacık tefecik içi dolu turşucuk" masaldaki felsefik öğeleri sizler için özetledik. Tavşan deliğinden Harikalar Diyarı'na geçmeye hazır mısınız?

1. HER ŞEY MERAKLA BAŞLADI

Dünyanın akli en duru, en önyargısız, en meraklı filozofları; bitmez tükenmez soruları, kural/kalıplarla sakatlanmamış hayal güçleri ve meraklı bakışlarıyla çocuklardır desek çok da haksız sayılmayız değil mi? Filozof olmak için gerekli olan her şey, küçük bir çocukta var. Oxford'lu matematikçi ve mantıkçı Dodgson da bunu keşfetmiş olacak ki eserine kahraman olarak küçük bir çocuğu seçmişti. Harikalar Diyarı'ndaki bu sürreal yolculuk için kim, canı sıkılmış 11 yaşındaki bir kız çocuğundan daha uygun olabilirdi ki? Bilim adamlarına deney, kâşiflere keşif, mucitlere buluş ve filozoflara felsefe yaptıran merak; Alice'in de tavşan ya da daha güncel bir tabirle "solucan deliği"nden başka bir dünyaya/evrene geçmesini sağlamıştı. Alice, "bilgelik yolu"ndaki "insan"dı...

2. "DOWN THE RABBİT HOLE"

Alice'in merakla tavşan deliğinden bakması ve ardından hiç bitmeyecekmiş gibi gelen o düşüş, insanın kendini birdenbire soruların, sorgulamaların, paradoksun ve kavramların "çöküş"ünün ortasında bulması; bir anda zırhsız ve zeminsiz, çırılçıplak kalıvermesiydi aslında. Bunun tedirginliğiyle aydınlanmanın baş döndürücülüğünü aynı anda yaşaması ve kendini bambaşka bir dünyada, kilitlerin-şifrelerin çözüldüğü Matrix'te (Latince "rahim" demektir, yani "yeniden doğuş") buluvermesiydi. Ne diyordu [Morpheus](#), Neo'ya: "Bu senin son şansın. Artık geri dönüş yok. Mavi hapı alırsan hikâye sona erer. Yatağında uyanırsın ve inanmak istediğin her neyse ona inanırsın. Kırmızı hapı alırsan 'harikalar diyarı'nda kalırsın. Ben de 'tavşan

deliği'nin gittiği yerleri gösteririm... Unutma, sana vaat ettiğim tek şey gerçek, daha fazlası değil...”

3. “HAYAT” DENİLEN BALONDA, SONSUZLUĞA AÇILAN BİR DELİK

Carroll'un bir amacı vardı; kalıplar ve kurullarla çevrili insanı, dünyanın dışına çıkarıp özgürleştirmek. İnsanlarda merak uyandırıp akla gelebilecek her şeyle ilgili soru sormalarını ve çok iyi bildiklerini sandıkları kavramları (iyi-kötü, doğru-yanlış, güzel-çirkin, hızlı-yavaş vb.) sorgulamalarını sağlamak. Carroll'un, “hayat” dediğimiz balonda, sonsuzluğa açtığı bir delikti “Alice Harikalar Diyarında”. Meraklı Alice o deliğe düşmüş ve dünyanın referans olamayacağı kadar farklı ve her an her şeyin, paradigmanın dışına çıkıp saçmalama özgürlüğüne sahip olduğu bir diyara varmıştı. Bu düşüş sırasında dünyaya ait binlerce, milyonlarca kitabın, bilginin, tecrübenin içinden geçmiş; dibe çakılmakla sınanmış ama korkmamıştı. Bu cesareti onu, dünyayı sorgularken her şeyiyle kendini de sorgulayacağı bir yolculuğa çıkaracaktı.

4. SORMAK YA DA SORMAMAK; İŞTE BÜTÜN MESELE BU!

Felsefe tam da buydu zaten; varlığı ve varoluşu, bilgiyi, gerçeği, iyiliği, güzelliği sorgulamak. Sürekli sorgulamak ve aslında cevap bulmak için değil, yeni sorular üretmek için sormak. Sormayı ve sorgulamayı sevmek. Alice de tam olarak böyle yapıyordu. Sokratesçi bir felsefe izliyor; gördüğü, hissettiği, karşılaştığı her şeyi sorguluyor; onlara dair kâh kendine kâh başkalarına sorular soruyor; bir “son”a, “nihayet”e ulaşmayı dert etmiyordu. Sorgulamaya ise dünyanın merkezinden başlamıştı; kendinden...

5. SAÇMALAMANIN DAYANILMAZ HAFİFLİĞİ

Zaman geçiyor, geçtikçe her şey değişiyor, farklılaşıyordu. Alice, kendi harikalar diyarında yeni yeni varlıklar, objeler, kavramlarla tanışıyor; bakıyor, dokunuyor, kokluyor, tadıyor yani tecrübe ediyor ve üzerine düşünüyor. “Tecrübe etmek” ne güzeldi. Öyle ki, gerçek hayatta çok tuhaf ve saçma bulacağı şeylerle karşılaşmak Alice için işten bile değildi artık. Bunu, kendi gözyaşlarından oluşan havuzun içinde yüzerken söylediği şu sözlerden anlıyordunuz: “Keşke o kadar ağlamasaydım. Sanırım kendi gözyaşlarımda içinde boğularak bunun cezasını çekeceğim. Bu kesinlikle çok tuhaf olurdu. Ama bugün her şey tuhaf zaten.” Döktüğü gözyaşlarında yüzen Alice, “saçmalığın daniskası” içinde “saçmalamanın dayanılmaz hafifliği”ni yaşıyordu.

6. DEĞİŞİYORUM, ÖYLEYSE VARIM!

Paradigmanın dışında olmak böyle bir şeydi işte. Sürekli değişiyor, yeni şeyler öğreniyor, öğrendikçe farklılaştığını hissediyordu. Bu noktada, mantıktan değil varoluştan söz edilebilirdi ancak. Ve Alice, Harikalar Diyarı'nın uçsuz bucaksız yemyeşil ormanlarında kaybolmuşken rastladığı, bilgeliği temsil eden **Absolem** adındaki yaşlı tırtılın “Sen de kimsin?” sorusuna tam da buna uygun bir yanıt verdi: “Ben de pek bilmiyorum efendim. En azından şu an için pek emin değilim. Aslında bu sabah uyandığımda kim olduğumu biliyordum ama o zamandan bu yana birkaç kez değiştim sanırım.” An be an her şey değişiyordu, bu nedenle “şey”leri tanımlamak zordu. Hele ki kendini... Fonda ise **Heraklitos** “Aynı nehirde iki kere yıkanamazsınız” diyor, bu özlü söz, “Aynı nehirde bir kere bile yıkanamazsın” diyen **Kratylos**'ta yankısını buluyordu.

7. KİMSİN SEN?

Bilge Absolem kelebek olamamış, huysuz, yaşlı bir tırtıldı. Ve Alice'in verdiği cevaplar onu epey kızdırmıştı. Konuşma Sokratik bir diyalog şeklinde sürüyordu. “Korkarım bu durumu daha fazla açıklayamayacağım. Nereden başlamam gerektiğini bilmiyorum. Bir gün içinde bir küçülüp bir büyümek zaten yeterince kafa karıştırıcı. Bir gün kozaya girip kelebeğe dönüştüğünüzde siz de kendinizi farklı hissetmeyecek misiniz?” diye sordu Alice. Absolem iyiden iyiye sinirlendi: “Hiç de bile.” “Demek ki benden farklı düşünüyorsunuz. Tek bildiğim bu durumun bana tuhaf geldiği” dedi Alice. Bilge Absolem'in küçümseyici bir ifadeyle, “Sana mı, sen de kimsin?” sorusu, diyalogu başa döndürmüştü, bir fasit dairenin (kısırdöngü) içine sokmuştu. Alice cevap veremedi. Sahi kimdi? Kendini nasıl, ne olarak tanımlıyordu? Bu, bilgeliğin ikinci adımıydı: “Kimsin sen?”

8. GÖRELİ AMA KİME GÖRE?

Alice'i şaşkına çeviren dönüşümler, Absolem'i hiç şaşırtmamıştı. Dönüşmek, değişmek ve yeniden doğmak tırtılın doğasında vardı; bu durum ona hiç de karmaşık gelmiyordu. Evrende var olan ve insana çok tuhaf gelen şeyler, başka bir varlığın doğasının bir parçasıydı. Her şey, “fil”in neresinden baktığınıza bağlıydı; göreliydi, aynı **Einstein**'in “İzafiyet Teorisi”ndeki gibi...Büyük-küçük, doğru-yanlış, uzun-kısa, güzel-çirkin, eski-yeni, hızlı-yavaş ama neye ve kime göre? İşte kocaman bir soru daha! Elbette herkes kendi kadar görüyor, gördüğü kadar anlıyor ve anladığı kadar yaşıyordu. Ortada bir elma vardı. Bu elma Alice için yalnızca iki ısırlıklık sulu bir meyve, tırtıl içinse aylarını geçireceği bir sığınaktı. Ve bu kadar farklılığın olduğu bir yerde şaşılacak asıl şey, bu duruma şaşırmaktı.

9. PARADİGMAYI KIRAN PARADİGMA

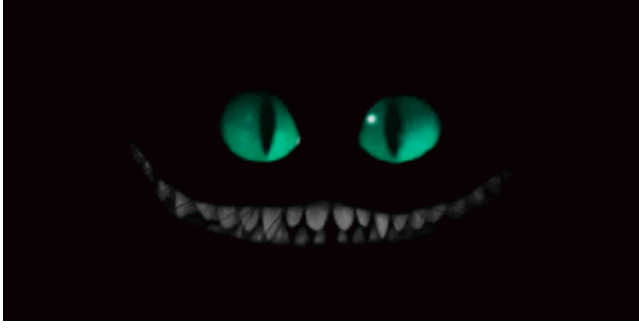
Her şey bulunduğumuz yere göre değişiyorsa ve anladığımız kadarısa “gerçek” diye bir şey yoktu. Dünya “anladığımız kadar”lardan oluşuyordu ve belki de biz birçok şeyi -belki de her şeyi- yanlış anlıyor ve aktarıyorduk. Her şeyi “usa vuruyor”, sınırsız varoluşu sınırlı bir akılla anlamaya çalışıyorduk. Gerçek neydi veya daha da önemlisi var mıydı? Tecrübe, bilgi ve akıl, bu sorulara neden cevap veremiyordu? Hepsi bir yanılısama mıydı? Mantığın o milyon yıllık paradigması burada hiçbir işe yaramıyordu. Paradigmanın kuvvetli dayanağı işte tam bu noktada kırılıyor, akıl çirliçiplak kalıyor; paradigmanın kırılması da paradigmalaşıyordu.

10. TÜM YOLLAR “HAKİKAT”E ÇIKAR

Mantık artık işlemiyordu; hele ki Harikalar Diyarı’nda. Dizgelerle düşünmeye, tasnif etmeye alışmıştık ve bunların dışında kalan bir şey, kötü bir kaleci misali bizi ters köşeye yatırıyor. İşin içine mantık girer de, zekice bakışlarının altından alaycı alaycı sırıtan **Cheshire Kedisi** olmadan olur muydu hiç? Harikalar Diyarı’nda yolunu kaybetmiş olan Alice, Cheshire Kedisi’ne sordu: “Hangi yöne gitmem gerekiyor?” “Sorunun cevabı nereye gitmek istediğine göre değişir.” Alice: “Nereye gittiğim çok da umurumda değil. Bir yere varayım yeter ki.” Cheshire Kedisi: “O zaman ne yöne gittiğin fark etmez. Yeteri kadar yürürsen emin ol bir yere varırsın.” Bilgeliğin yolu hakikate varmaktan, onu idrak etmekten geçiyordu. Ve hakikate varmak için seçtiğin yol önemli değildi. İster Budist, ister ateist, ister Hıristiyan, ister Müslüman, ister Şaman ol; yeterince yürüyüp içsel yolculuğunu hakkıyla tamamlarsan hakikate varırdın.

11. SIRITMASIZ KEDI, KEDISIZ SIRITMA

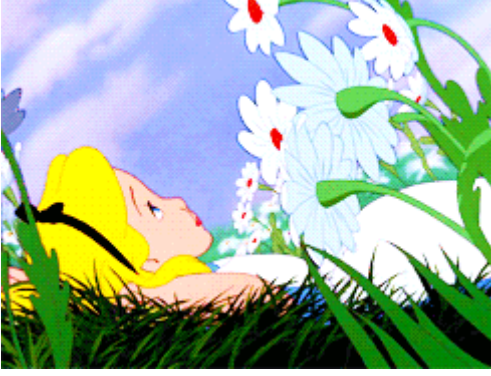
Aslında Cheshire Kedisi haklıydı. Yeterince yol alırsa bir yere varabilirdi. Bu sırada kedi, tıpkı yok olan bir düşünce, unutulmaya yüz tutmuş bir anı gibi, kuyruğunun ucundan başlayarak yavaşça silinmeye başladı; ta ki yalnızca sırttan ağzı kalana kadar. Alice daha önce pek çok defa “sırtmasız kedi” görmüştü. Ama “kedisiz bir sırtma”yı ilk defa görüyordu. Bu, Harikalar Diyarı’nda şimdiye kadar gördüğü en tuhaf şeydi. Nasıl olurdu? Bir nesnenin veya “şey”in kendisi olmadan ilineği, yani niteliği olabilir miydi? Alice bugüne kadar ilinekleri hep tözlerle birlikte algılamış ve düşünmüştü. Aklın, algının kapılarını, sınırlarını yok etmenin tam zamanıydı. Belki de Alice’in karşılaştığı kedi Cheshire değil [kuantumun](#) simgesi, **Schrödinger’in kedisi**’ydi.

12. SAATLERİ AYARLAMA SAATİ

Aceleci Beyaz Tavşan yani merak, Alice’i Mart Tavşanı’nın evindeki Çılgın Şapkacı ve Fındık Faresi’nin katıldığı beş çayına götürmüştü. Çılgın Şapkacı’nın saati takıldı gözüne. Saati değil de ayın kaç olduğunu gösteriyordu. “Ne garip bir saat! Saati değil de ayın kaç olduğunu gösteriyor sadece” dedi Alice. Çılgın Şapkacı, “Saati niye göstereyim ki!” diye mırıldandı, “Senin saatin hangi yılda olduğumuzu gösteriyor mu?” “Tabii ki hayır” dedi Alice hazırcevaplılıkla: “Ama zaten uzunca bir süre aynı yılda olmayacak mıyız?” “Benim saatim de bu nedenle saati göstermiyor işte” dedi Çılgın Şapkacı. Evet bu izafi bir durumdu. Harikalar Diyarı’nda zaman çok yavaş akıyordu; saatler, günler kadar uzundu. Peki 24 saat; 150 yıl yaşayan bir fülle, ömrü yalnızca o kadar olan bir kelebek için aynı mıydı? Veya uzayda geçen 1 saatle dünyadaki 1 saat aynı uzunlukta mıydı?

13. “BİLME”NİN DÜZ OVASINDA...

Zaman, uzam ve hareket bağımsız şeyler değillerdi. Birbirlerini bütünlüyor ve etkiliyorlardı. Alice bunları düşünürken bir yandan da “Hayatımda hiç bu kadar saçma bir çay partisi görmemiştim” diye geçirdi içinden. Ama söylenen şeyler üzerine düşününce; Bilge Absolem’e de, Cheshire Kedisi’ne de, Çılgın Şapkacı’ya da hak verdi. O kadar ki, kendisinin bunları daha önce nasıl olup da düşünemediğine şaşıtı. Her şey berraklaşıyor, netleşiyordu. Tıpkı ayaklarının altındaki toprak, gökyüzündeki güneş gibi. Bilmenin, anlamanın ve içselleştirmenin düz ovasındaydı şimdi. Kendine her an biraz daha yaklaştığını duyumsamanın coşkusuyla bir adım daha attı...